

درسگفتارهای کا پیتال

درسگفتارهای کا پیتال

اثر فرج الله میزانی (جوانشیر)

با اینکه ایده‌های مارکسیستی در طول تاریخ با شکست مواجه شده‌اند اما به حق می‌توان اذعان داشت که یک قرن، قرن بیستم، فضای روشنفکری نه تنها در ایران بلکه در کل دنیا حالوهوای مارکسیستی داشت. درسگفتارهای کا پیتال به قلم «فرج الله میزانی»، یکی از آثار اصلی در تحلیل و تفسیر کتاب «سرمایه (کا پیتال)» کارل مارکس در ایران بوده است. میزانی، که خود را در مطالعه و تدریس اقتصاد سیاسی و فلسفه مارکسیستی عمیقاً غرق کرده بود، در این اثر سعی داشت تا مفاهیم پیچیده و گسترده‌ای را که مارکس در «سرمایه» مطرح کرده‌است به زبانی ساده و قابل فهم برای خوانندگانش تبیین کند. این کتاب، که به صورت سه جلدی منتشر شده، شامل سخنرانی‌ها و درس‌هایی است که میزانی در طول دوره‌های آموزشی خود ارائه داده است. او با استفاده از دانش و مطالعات بسیار خود در اندیشه چپ، از جمله مطالعات تاریخی، فلسفی و اقتصادی، به تحلیل و بررسی مباحث مارکس در «سرمایه» می‌پردازد و آن‌ها را با وقایع تاریخی و مسائل اجتماعی-اقتصادی مرتبط می‌سازد. به طور دقیق‌تر، میزانی در این کتاب به بررسی مفاهیمی چون ارزش افزوده، نرخ بهره، تجارت بین‌الملل، و نقش دولت در اقتصاد می‌پردازد. او همچنین نقدهایی که به نظریات مارکس وارد شده است را تحلیل کرده و با استدلال‌های منطقی و مستند، سعی دارد تا از دیدگاه‌های مارکسیستی دفاع کند. چیزی که این کتاب سه جلدی را برجسته می‌کند، فعالیت‌های سیاسی خود فرج الله میزانی، ملقب به جوانشیر، به عنوان دبیر حزب توده در ایران است. در واقع، همچون دیگر مارکسیست‌ها، میزانی تنها به فعالیت‌های نظری اکتفا نکرده است و به نحو عملی وارد کنش‌های سیاسی شده و خود را در کتابخانه محفوظ ننموده است. با این اوصاف، کتاب «درسگفتارهای کا پیتال» فرج الله میزانی، جدای از جذابیت برای مخاطبان معمولی، از جهات مختلفی می‌تواند مورد بررسی پژوهشگران سیاست، تاریخ، اقتصاد و فلسفه قرار بگیرد.

فرج‌الله میزانی مشهور به نام مستعار ف. م. جوانشیر (زاده شهریور

۱۳۰۵ تبریز - ۴ آذر ۱۳۶۷ تهران) فوق لیسانس مهندسی برق، دکترای تاریخ، مترجم و نویسنده، فعال سیاسی، عضو هیئت سیاسی و از دبیران کمیته مرکزی حزب توده ایران بود. وی در سال ۱۳۰۵ در شهر تبریز زاده شد. تحصیلات ابتدایی و متوسطه را در زادگاه خود به پایان رساند و سپس وارد دانشکده فنی دانشگاه تهران شد. در سال ۱۳۲۴ به عضویت حزب توده ایران درآمد و پس از تیراندازی به شاه در ۱۵ بهمن ۱۳۲۷ در دانشگاه تهران، اعلام غیرقانونی بودن فعالیت حزب و خروج بخشی از رهبری حزب از ایران، جوانشیر به عنوان جانشین دبیر کمیته حزبی دانشگاه تهران برگزیده شد. در سال ۱۳۲۸ تحصیلات مهندسی خود را به پایان رساند. در سال ۱۳۲۹ برای سازماندهی فعالیت‌های حزبی به شهرستان‌ها اعزام شد. پس از کودتای ۲۸ مرداد ۱۳۳۲ به تهران بازگشت و در شرایط خطرناک پس از کودتا مسول کمیته ایالتی تهران شد و تا تابستان ۱۳۳۶ یعنی تا ۴ سال پس از کودتا با همین مسئولیت در ایران بود. در تابستان ۱۳۳۶ برای شرکت در پلنوم وسیع چهارم کمیته مرکزی به مسکو که محل برپائی این پلنوم بود فراخوانده شد. فضای نامناسبی که با انواع شایعات در اطراف او ساخته شده بود این فرصت را از پلنوم گرفت تا وی را که کاملاً به امور داخل کشور تسلط داشت وارد رهبری حزب کند. در راس این شایعات این ادعای سخیف و ناجوانمردانه پخش شده بود که سرهنگ زیبایی، از بازجویان فرمانداری نظامی کودتا او را دستگیر و پس از گرفتن قول همکاری آزاد کرده است. در سال ۱۳۴۱ سرانجام عضو مشاور کمیته مرکزی حزب توده شد. او در دوران مهاجرت دکترای تاریخ را دریافت داشت. سپس جوانشیر به عنوان عضو هیئت سیاسی کمیته مرکزی حزب انتخاب شد و پس از حمید صفری و احسان طبری، مسئولیت رادیو «پیک ایران» را برعهده گرفت. در آستانه پیروزی انقلاب بهمن ۱۳۵۷، با عنوان دبیر کمیته مرکزی حزب به ایران بازگشت و مسئول تشکیلات حزب شد و پس از سفر صفری به خارج و ماندگار شدن؛ جوانشیر که عملاً دبیر دوم حزب بود، رسماً به این سمت برگزیده شد. در جریان یورش اول به حزب توده که شتابزده بود، از آنجا که جوانشیر برای رد کردن دختر خویش از مرز سرخ به همراه موسوی و فروغیان در سفر خراسان بود به دام نیفتاد و پس از بازگشت به تهران سکنان رهبری حزب را به عنوان جانشین نورالدین کیانوری برعهده گرفت. شب هنگام ۶ اردیبهشت سال ۱۳۶۲، سپاه پاسداران به منزل حسین راسخ راضیانی (رستگار) رفته و جوانشیر را همراه با رحمان هاتفی (حیدر مهرگان)، انوشیروان ابراهیمی و راسخ به اتفاق همسر و دو کودک ۵ و ۷ ساله راسخ دستگیر کردند. زمان کوتاهی پیش از این یورش مهدی پرتوی مسئول سازمان غیر علنی حزب از این خانه خارج شده بود که ظاهراً افراد سپاه او را

پس از خروج از خانه دستگیر کرده و او را نیز با خود به خانه آوردند تا همراه با بقیه ببرند.

از جزئیات حکم اعدام فرج‌الله میزانی اطلاعی در دست نیست. او در شهریور ۱۳۶۷ به دار آویخته شد. در تاریخ ۴ آذر ۱۳۶۷، از طریق تماس تلفنی با خواهر جوانشیر، به خانواده وی اطلاع دادند که برای ملاقات به کمیته خیابان زنجان مراجعه کنند. در کمیته مذکور، خبر اعدام جوانشیر، زندان به خانواده وی داده شد.